

4842 VE 5024 SAYILI KANUNLAR UYARINCA FİNANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİNDE YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI UYGULAMASI

Levent BAŞAK
Gelirler Kontrolörü

I- GİRİŞ

Finansal kiralama şirketleri yatırım indirimi müessesesinden 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun¹ (F.K.K.'nun) 28'inci maddesi hükmüne göre yararlanmaktadır. İlgili madde hükmü 4842 sayılı Kanunun² 31'inci maddesiyle değiştirilmiştir. 4842 sayılı Kanun ile değişik F.K.K.'nun 28'inci maddesi hükmü aynen şu şekildedir:

“Yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır”³. 4842 sayılı Kanunun madde gerekçelerinde, yapılan değişiklik ile ilgili olarak şu ifadelere yer verilmiştir:

“Finansal Kiralama Kanununun 28 inci maddesinde yapılan değişiklik ile finansal kiralama konusu iktisadi kıymetlerle ilgili olarak yatırım indirimi istisnasından yararlanma hakkı kiralayana tanınmaktadır”⁴.

4842 sayılı Kanunun geçici 2'nci maddesindeki düzenleme gereğince de, bu Kanunun yayımı tarihinden önce yapılan finansal kiralama sözleşmeleri ile ilgili olarak, 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun bu Kanun ile değiştirilmeden önceki 28'inci maddesi hükmü uygulanacaktır.

Mezkur madde hükmü uyarınca kiralayan, teşvik belgesine bağlanmış bulunan

¹ 28.06.1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² 24.04.2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ 4842 sayılı Kanun ile değişmeden önceki F.K.K.'nun 28'inci maddesi hükmü şu şekilde idi: “Teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımlarının tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden Devlet Planlama Teşkilatınca teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde yararlanır.

Sözleşme süresi içinde teşvik mevzuatı uyarınca kazanılmış haklar saklıdır”.

⁴ www.tbmm.gov.tr.

ve/veya bulunmayan yatırımları için 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda (G.V.K.'nda) düzenlenmiş bulunan yatırım indirimi istisnası müessesesinden yararlanabilecektir.

G.V.K.'nun Ek 1-6'ncı maddelerinde "Yatırım indirimi" başlığı altında düzenlenen yatırım indirimi müessesesi 4842 sayılı Kanun ile "Yatırım İndirimi İstisnası" başlığı altında Kanunun 19'uncu maddesinde yeniden düzenlenmiştir.

4842 sayılı Kanunun 1'nci maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenerek 24.04.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren G.V.K.'nun 19'uncu maddesi hükmünde 5024 sayılı Kanun⁵ ile çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Makalemizin aşağıdaki bölümlerinde yatırım indirimi müessesesinde 4842 ve 5024 sayılı Kanunlar ile yapılan değişiklikler sonrasında bu müessesenin finansal kiralama şirketleri açısından getirdiği yeni hükümler irdelenecektir.

II- 4842 VE 5024 SAYILI KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ UYARINCA FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDE YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI UYGULAMASI

4842 sayılı Kanun vergi sistemlerin yeni ekonomik gelişmelere uyumu, vergide adalet, vergi rekabeti, basitlik, etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde yeniden yapılandırılması amacıyla bir çok vergi sisteminde bu yön-

de yapılan değişikliklere paralel olarak ihdas edilmiş bir kanundur.

Mezkur kanun ile G.V.K.'nun Ek 1-6'ncı maddelerinde düzenlenen yatırım indirimi müessesesi değişik bir yaklaşımla aynı Kanunun 19'uncu maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemede daha sonra 5024 sayılı Kanun ile çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Yatırım indirimi müessesesinde 4842 ve 5024 sayılı Kanunlar ile yapılan değişiklikler uyarınca finansal kiralama işlemlerinde yatırım indirimi istisnasının uygulama esaslarını şu şekilde irdelleyebiliriz:

A- Yatırım İndirimi İstisna Olarak Kabul Edilmiştir

Daha önceki uygulamada önemli tartışmalara neden olan yatırım indiriminin istisna mı yoksa bir indirim kalemi mi olduğu hususu Kanun değişikliği ile çözüme kavuşturulmuştur. G.K.V.'nun 19'uncu maddesinde yatırım indiriminin bir istisna kazanç olduğu açıkça belirtilmiştir.

B- Yatırım İndirimi İstisnasından Yararlanılması İçin Yatırım Teşvik Belgesi Alınmasına Gerek Bulunmamaktadır

G.V.K.'nun 4842 sayılı Kanun ile kaldırılmadan önceki Ek 2'nci maddesi hükmü gereğince, çeşitli yatırımlarda yatırım indiriminden yararlanılması için Teşvik Belgesi alınması zorunluydu. 4842 sayılı Kanun ile G.V.K.'na eklenen 19'uncu madde hükmü gere-

⁵ 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

ğince finansal kiralama işlemlerinde yatırım indirimi istisnasından yararlanılması için yatırımların teşvik belgesine bağlanması zorunluluğu kaldırılmıştır⁶.

Finansal Kiralama Kanunu'nun 4842 sayılı Kanun ile değişmeden önceki 28'inci maddesi hükmüne göre, kirala-yanın yatırım indiriminden yararlan-ması için yatırımların teşvik belgesine bağlanması zorunluluğu G.V.K.'nun 19'uncu maddesi kapsamında zımnen kaldırılmıştır. 4842 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme uyarınca yatırım indirimi istisnasından yararlanılabil-mesi için teşvik belgesi alınması uygulamasına son verilmiş; dolayısıyla F.K.K.'nun 28'inci maddesindeki dü-zenleme hükmünü kaybetmiştir. Bu ne-denle, F.K.K.'nun 28'inci maddesinde 4842 sayılı Kanunun 31'inci maddesi ile yapılan değişiklik kapsamında G.V.K.'nun 19'uncu maddesi ile F.K.K.'nun 28'inci maddesi uyumlu hale getirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak 4842 sayılı Kanu-nun Genel Gereğesinde şu açıklamalar-da bulunulmuştur:

“Birinci madde ile yatırım indirimi istis-nası yeniden düzenlenmekte, istisna teş-vik belgesi olmaksızın otomatik işler ha-le getirilmekte, bölgesel ve sektörel ay-rımlara son verilmekte, teşvikin daha dar kapsamlı ancak daha etkin ve basit hale getirilmesi amaçlanmaktadır”⁷.

C- Finansal Kiralama İşlemlerinde Ya-tırım İndirimi İstisnasından Kim/Kim-ler Yararlanabilecektir?

G.V.K.'nun 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrası hükmüne göre, dar mükellefi-yete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tabi mükellefler (adi or-taklıklar, kollektif ve adi komandit şir-ketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin mali-yet bedellerinin %40'ını vergi matrah-larının tespitinde ilgili kazançlarından yatırım indirimi istisnası olarak indirim konusu yaparlar.

Buna göre, yatırım indirimi istisnasın-dan faaliyetlerinde kullanmak üzere amortismanına tabi iktisadi kıymetleri satın alan veya imal eden mükellefler yararlanabilecektir. Yani, yatırım indiri-mi istisnasından amortismanına tabi ik-tisadi kıymetlerin sahipleri yararlanabilecektir.

F.K.K.'nun 9'uncu maddesi hükmünde bu yönde bir düzenleme yapılmıştır. Yapılan düzenleme gereğince, finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kira-layan şirkete aittir. Ancak taraflar söz-leşmede, sözleşme süresi sonunda ki-racının, malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağını kararlaştırabile-ceklerdir.

G.V.K.'nun 19'uncu ve F.K.K.'nun

⁶ İlgili olarak 249 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin “1. Yatırım İndirimi İstisnası” bölümüne bakılabilir. Mezkur Tebliğ, 08.05.2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷ www.tbmm.gov.tr.

9'uncu maddesi gereğince teşvik belgesine bağlansın bağlanmasın yatırımların tamamının veya bir kısmının finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde satın alınan veya imal edilen amortismanına tabi iktisadi kıymetler için yatırım indirimi istisnasından malın mülkiyetine sahip kiralayan şirket, finansal kiralama şirketi, yararlanabilecektir.

Türkiye'de şube açarak faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri G.V.K.'nun 19'uncu maddesi hükmü gereğince, yurt dışındaki merkez firmanın yatırımlarında kullanılmak üzere satın aldıkları iktisadi kıymetler için yatırım indirimi istisnasından yararlanamazlar.

D- Yatırım İndirimi İstisnasından Yararlanabilecek Mükellefler

G.V.K.'nun 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrası hükmü gereğince, yatırım indirimi istisnasından dar mükellefiyete tabi gerçek kişiler ve kurumlar da yararlanabilecektir. Dar mükellefiyete tabi gerçek kişi ve kurumlar ticari veya zirai kazançlarını bilanço esasına göre tespit etmeleri halinde mezkur maddede belirtilen diğer şartlara da riayet edilmesi koşuluyla yatırım indirimi istisnasından yararlanabileceklerdir.

Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin⁸ "Kuruluş ve Türkiye'de Şube Açma Şartları" başlıklı 4'üncü maddesinde, yurt dışında mukim finansal kiralama şirketlerinin Türkiye'de şube aç-

arak finansal kiralama işlemleri yapabilecekleri belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik hükümlerine göre, Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyet gösterecek yabancı finansal kiralama şirketlerinin;

a) Türkiye'deki şubeleri için ayırdıkları sermayenin Kanun'da belirtilen tutardan az olmaması,

b) Kuruldukları veya faaliyette buldukları ülkelerde kiralama işlemleri yapmaya yetkili bulunmaları, gerekmektedir.

Buna göre, Türkiye'de şube açan yabancı finansal kiralama şirketlerinin, açılan şubelerde elde ettikleri kazançlar K.V.K.'nun 12'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (1) numaralı bent hükmü gereğince, ticari kazançtır. Dolayısıyla, Türkiye'de ticari kazanç elde eden yabancı finansal kiralama şirketleri G.V.K.'nun 19'uncu maddesinde düzenlenen yatırım indirimi istisnasından yararlanabileceklerdir.

E- Yatırım İndirimi İstisnasından Yararlanması Kabul Edilen Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetlerin Yeni Olup Olmamasına Göre İstisnadan Yararlanma Şartları

G.V.K.'nun 19'uncu maddesinin 4'üncü bendi hükmüne göre, yurt içinde veya yurt dışında daha önce kullanılmış olan iktisadi kıymetler (yüzer havuzlar ile oniki yaşından küçük gemiler hariç) yatırım indirimine konu olamazlar. Yani, yatırım indiriminden yararlanıla-

⁸ 28.04.1992 tarih ve 21212 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

bilmesi için amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin yeni olması gereklidir. Yatırım indiriminin konusuna giren aktif değerlerin yeni olmasından maksat, bunların yurt içinde veya dışında hiçbir şekilde kullanılmamış bulunmasıdır (187 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği⁹, III/A).

F.K.K.'nın 5'inci maddesinde finansal kiralamaya konu olabilecek varlıklar hakkında özel bir belirleme yapılmıştır. İlgili madde gereğince, finansal kiralama sözleşmesine taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar. F.K.K.'nın 5'inci maddesinde belirtildiği üzere, fikri ve sınai hakların, gayrimaddi hakların, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında finansal kiralama yoluyla edinilmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla lisans sözleşmesinin taraflarından bir tanesinin finansal kiralama şirketi olması mümkün değildir. Bu şekilde aktedilen lisans sözleşmeleri hukuken batıldır.

F- Finansal Kiralama Sözleşmesinin Konusu

F.K.K.'nın 5'inci maddesi hükmüne göre, taşınır ve taşınmaz mallar finansal kiralamaya konu olabilir. Taşınır ve taşınmaz malların hukuki yapıları 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre belirlenecektir. Ayrıca, özel kanunlarda gayrimenkul mal olarak değerlendirileceği hüküm altına alınan mallar da gayrimenkul olarak finansal

kiralamaya konu olabilecektir.

Gayrimaddi haklar finansal kiralamaya konu olamazlar. Bu itibarla, patent, marka, ticaret unvanı, telif hakları gibi fikri ve sınai mülkiyet hakları finansal kiralama sözleşmesi kapsamında kiralamaya konu olamazlar.

G- G.V.K.'nın 19'uncu Maddesinin 4'üncü Bendinde Belirtilen Menkul Ve Gayrimenkul Mallarda Yatırım İndirimi İstisnası

G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 4'üncü bent hükmüne göre, bu bentte belirtilen iktisadi kıymetler yatırım indirimi istisnasından yararlanamazlar. Ancak, bu kıymetlerden menkul ve gayrimenkul mal hükmünde olanlar finansal kiralamaya konu olabileceklerdir (F.K.K. Mad.:5).

H- Gayrimaddi Haklarda Yatırım İndirimi İstisnası

F.K.K.'nın 5'inci maddesine göre, fikri ve sınai haklar finansal kiralamaya konu olamazlar. Ayrıca, G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 4'üncü bent hükmü uyarınca, gayrimaddi haklar (yatırım indiriminden yararlanan iktisadi kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olan bilgisayar programları hariç) yatırım indirimi istisnası müessesesinden de yararlanamazlar.

I- Yatırım İndirimi İstisnası Uygulamasının Başlangıcı

G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 2'nci bendi hükmü uyarınca, yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya

⁹ 03.08.1995 tarih ve 22363 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

konu iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.

Buna göre, finansal kiralama işi ile uğraşan kiralama şirketleri yatırım indirimi istisnası müessesesinden yararlanmaya istisnaya konu iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yıldan itibaren başlayacaklar ve yatırım indirimi istisnası uygulamasına indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunacaktır.

Finansal kiralama şirketlerinde kiralama konusu iktisadi kıymetlerin (taşınır ve taşınmaz malların) mülkiyeti kirala-yan şirkete aittir (F.K.K. Mad: 17). Kiralama sözleşmesine istinaden sadece kiralama konusu iktisadi kıymetlerin zilyedliği kiracıya geçmektedir. F.K.K.'nun 13'üncü maddesine göre, kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi konumundadır. Sözleşme süresince zilyed sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü faydayı elde etmek hakkına sahiptir.

Bu durumda, zilyetliğin devrinden önce kiracının teşvik belgesine bağlanmış bulunan ve/veya bulunmayan yatırımlar için harcama yapması mümkün olmadığından istisnaya konu iktisadi kıymetler için kirala-yan şirketçe herhangi bir harcama yapılması mümkün olamayacağından bu aşamada yatırım indirimi istisnasından yararlanması mümkün değildir.

J- Finansal Kiralama İşlemlerinde Süre ve Sınırın Tesbitine Dair Y ö - netmelik Hükümleri Dairesinde Finansal Kiralama Sözleşme Süresinin Dört Yıldan Kısa Olması Halinde Yatırım İndirimi İstisnası Uygulaması

Finansal kiralama sözleşme sürelerinin, Finansal Kiralama İşlemlerinde Süre ve Sınırın Tesbitine Dair Yönetmelikte¹⁰ belirtilen hallerde dört yıldan kısa olması hali yatırım indirimi istisnası uygulaması açısından önem arz etmemektedir.

K- Kiralama Sözleşmesinde Yer Alan Özel Hükümlerin Yatırım İndirimi İstisnası Uygulaması Açısından İfade Ettiği Anlam

Kiralama sözleşmesi kirala-yan ve kiracı arasında iktisadi kıymetlerin mülkiyetinin kiralayana zilyedliğinin kiracıya ait olmak üzere kullanımını içeren ve her iki tarafa da mükellefiyetler yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşmeye, gerek kiracı gerekse kirala-yan şahısların özel hükümler (şerh) koymas-ı mümkündür. Sözleşmeye konulacak şerhler yatırım indirimi istisnasının uygulanması açısından önem arz etmeyecektir. Mesela, sözleşmeye konulacak finansal kiralama sözleşmesinin süresi, kira ödemelerinin süresi ve iktisadi kıymetlerin yatırım indirimine konu olup olamayacağı ile ilgili kayıtlar yatırım indirimi istisnasının uygulamasında önem arz etmeyecektir.

L- İşletmenin Esas Faaliyet Konusu İle İlgili Araçlarda Yatırım İndirimi İstisnası

¹⁰ 08.07.1992 tarih ve 21278 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 4'üncü bendi hükmüne göre, işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olanlar hariç binek otomobili ve benzeri kara taşıtları, yat, kotra, tekne ve benzeri motorlu deniz araçları ile uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarının yatırım indirimi istisnası uygulamasından faydalanması mümkün değildir.

M- Yatırım İndirimine Konu İktisadi Kıymetlerin Elden Çıkarılması Halinde Yatırım İndirimi İstisnası Uygulaması

G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 5'inci bendi uyarınca, yatırım indirimi istisnasına konu iktisadi kıymetleri aktifte alındıkları tarihten itibaren iki yıl içinde elden çıkaran mükellefler, bu iktisadi kıymetlerle ilgili olarak yatırım indirimi istisnası uygulama haklarını kaybederler. Bu durumda daha önce yararlanılan yatırım indirimi istisnası için herhangi bir işlem yapılmaz.

Buna göre¹¹;

- Yatırım indirimi istisnasına konu iktisadi kıymetlerin iki yıldan önce elden çıkarılması halinde, yararlanılamayan istisna tutarı yatırım indirimine tabi olmayacaktır.

- Söz konusu iktisadi kıymetlerin iki yıldan sonra elden çıkarılması halinde, satan veya devreden yararlanılamayan istisna tutarından satıştan sonra da yararlanmaya devam edecektir.

- Yatırım indiriminden kısmen faydalanılmış veya hiç faydalanılmamış ak-

tif değerleri satın veya devir alanların istisnadan yararlanmaları mümkün değildir.

İnşaatı devam eden binaların satın veya devir alınmasından sonra yapılan harcamalara, bina yatırımları için gerekli koşulların sağlanması halinde, satın veya devir alanlarca yatırım indirimi istisnası uygulanacaktır.

Bu konu ile ilgili olarak F.K.K.'nın 18'inci maddesinde özel bir düzenleme yapılmıştır. Yapılan düzenleme şu şekildedir:

“Sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralayan, malın mülkiyetini bir üçüncü kişiye devredemez.

Sözleşmede bu yetkinin tanınması halinde, devir, ancak başka bir kiralayana yapılabilir. Devralan, sözleşme hükümlerine uymak zorundadır.

Devrin kiracıya karşı geçerli olması onun haberdar edilmesine bağlıdır”.

Buna göre, finansal kiralama konusu malı kiralayan finansal kiralama şirketi malın mülkiyetini üçüncü bir kişiye devredemez. Ancak, sözleşmeye hüküm konulması halinde kiralayanın malın mülkiyetini devretme hakkı olabilir. Bu durumda da malın devri ancak başka bir kiralayana yapılabilecektir. Devir işlemi müteakip finansal kiralama konusu malı devralan kimse de sözleşme hükümlerine riayet etmek zorundadır.

N- Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesinin Sonuçları

¹¹ Bkz., 22 seri numaralı Gelir Vergisi Sirküleri.

F.K.K.'nın 21'inci ve 22'nci maddelerinde sözleşmenin sona ermesi halleri iki kategoride düzenlenmiştir. Mezkur 21'inci ve 22'nci madde hükümleri da-iresinde sözleşmenin sona ermesinin yatırım indirimine etkisi şu şekilde olacaktır.

i) Sözleşmenin F.K.K.'nın 21'inci Maddesindeki Sebep Sona Ermesi Halinde Yatırım İndirimi İstisnasının Uygulanması

F.K.K.'nın 21'inci maddesi hükmü uyarınca sözleşmenin kararlaştırılan sürenin dolmasıyla son bulması halinde doğal olarak kiralayanın yatırım indiriminden yararlanma hakkı da sona erecektir.

ii) Sözleşmenin F.K.K.'nın 22'nci Maddesindeki Sebeplerle Sona Ermesi Halinde Yatırım İndirimi İstisnasının Uygulanması

F.K.K.'nın 22'nci maddesi hükmüne göre, sözleşme, şirketin sona ermesi, tüzelkişiliğin hitamı, kiracının iflası veya aleyhine yapılan bir icra takibinin semeresiz kalması, kiracının ölümü veya fiil ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi hallerinde, sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, sone erer.

Görüldüğü üzere, F.K.K.'nın 22'nci maddesinde kiralayanın kusuruna dayanmayan hallerde sözleşmenin sona ermesi halleri düzenlemektedir. Bu şartların gerçekleşmesi halinde sözleşme hükümleri, sözleşmede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla sona erecektir.

Sözleşmenin sona ermesini müteakip

kiralanan mal yatırım bitmeden önce kiralayan şirkete geri dönecektir. Bu durumda, kiralanan malın ilk kiracı tarafından kullanılmış olup olmamasına göre yatırım indiriminden yararlanma şartları değişecektir. Şayet, ilk kiracının kiralama konusu malı sözleşmenin sona ermesi ve malın kiralayan şirkete geri dönmesine kadar geçen sürede kullanmamış olması ve malın bir diğer yatırımcıya kiralınması halinde kiralayan, finansal kiralama konusu malın kiralınması nedeniyle yatırım indirimi istisnasından yararlanabilecektir. Finansal kiralamaya konu malın ilk kiracı tarafından kullanılması halinde, daha önce kullanılmış olan iktisadi kıymetler yatırım indirimi istisnasından yararlanamayacağı için kiralayanın bu mal ile ilgili olarak yatırım indirimi istisnasından yararlanma hakkı sona erecektir.

Sözleşmenin sona ermesi nedeniyle kiralayan şirkete geri dönen mallar kiralayan tarafından üçüncü kişilere kiralanabilir ancak, bu durumda malın daha önce kullanılması halinde yatırım indirimi istisnasından yararlanılamayacaktır. Bu durumda, kiralayan şirketin bu malı üçüncü kişilere satması da mümkündür. Bu halde, G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin 5'inci bendi hükmü gereğince de kiralayan şirketin yatırım indirimi istisnasından yararlanma hakkı sona erecektir. Ancak, sözleşmenin sona ermesinden önce yararlanılmış olan yatırım indirimi istisnası için herhangi bir işlem yapılmayacaktır. Mükelleflerin daha önce yararlandığı yatırım indirimi istisnası hakkı saklı kalacaktır.

O- Finansal Kiralama Sözleşmenin Feshinin Sonuçları

F.K.K.'nın 25'inci maddesi hükmü gereğince, sözleşmenin kiralayan tarafından feshi halinde kiracı malı iade ile birlikte vadesi gelmemiş finansal kiralama bedellerini ödemek yükümlülüğü altında olduğu gibi kiralayanın bunu aşan zararından da sorumludur. Sözleşme kiracı tarafından feshedilirse kiracı malı geri vermekle beraber uğradığı zararın tazminini kiralayandan talep edebilir.

Sözleşmenin feshi halinde yatırım indirimi istisnasından yararlanma hakkı sona erecektir. Ancak, sözleşmenin feshine kadarki süre içerisinde yararlanılan yatırım indirimi hususunda herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

Sözleşmenin feshinin nedeni, finansal kiralama konusu malın kiracıya satılmak istenmesi ise, sözleşme süresi ve yatırım tamamlanmadan önce bu şekilde yapılacak devirlerde de G.V.K.'nın 19'uncu maddesinin (5) numaralı bent hükmü uygulanacaktır.

P- Kur Farklarının ve Kredi Faizlerinin Yatırım İndirimi İstisnasına Etkisi

G.V.K.'nın 19'uncu maddesi kapsamında yatırım indirimi konusuna giren amortisman tabi iktisadi kıymetlerin finansmanında kullanılan kredilere ilişkin kur farkları ve faizler ile yurt dışından döviz kredisiyle ithal edilen sabit kıymetler nedeniyle ortaya çıkan kur farkları sabit kıymetin maliyet be-

deline dahil (maliyet unsuru) olduğundan yatırım indirimi istisnası kapsamına girmektedir.

i) Yatırımların Finansmanında Kullanılan Kredilere İlişkin Faiz ve Kur Farkı Giderleri

163 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde¹² yapılan açıklamalara göre, yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilgili faiz ve kredilerin döviz cinsinden alınması halinde ortaya çıkacak kur farklarından kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırımın maliyetine eklenmesi gerekmektedir; işletme dönemine ait olanların ise, ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortisman tabi tutulması, mümkün bulunmaktadır.

Bu durumda, kur farkı ve faiz giderleri yatırım indirimi kapsamına girecektir. Söz konusu gider kalemleri, G.V.K.'nın 19'uncu maddesi gereğince, amortisman tabi iktisadi kıymetlerin aktife alındığı tarihten itibaren dönem sonuna kadar ortaya çıkan ve ilgili Tebliğ uyarınca yatırımın maliyetine eklenen kur farkı ve faiz giderleri yatırım indirimine konu olacaktır. G.V.K.'nın 19'uncu maddesi hükmüne göre, yatırım indirimi istisnası amortisman tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedeli üzerinden uygulanacağından konu ile ilgili olarak 187 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebli-

¹² 27.01.1985 tarih ve 18648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ği'nde yapılan açıklamalar 4842 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenen yatırım indirimi istisnası müessesesi için de geçerli olacaktır.

İlgili Genel Tebliğin IV. Bölümünde “b) Kur Farkı ve Kredi Faizlerinin Durumu:” başlığı altında yapılan açıklamalar şu şekildedir:

“Yatırım indirimi konusuna giren aktif değerlerin finansmanında kullanılan krediler nedeniyle doğan kur farkları ve faizler, yatırıma konu iktisadi kıymetlerin maliyet unsuru olduğundan, yatırım indirimi kapsamına girmektedir. Buna göre, yatırım konusu iktisadi kıymetlerin aktife alındığı dönemin sonuna kadar ortaya çıkan ve maliyete intikal ettirilen kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanır.

Ancak, yatırım konusu iktisadi kıymetlerin aktifleştirilerek üzerinden amortisman ayrılabilir hale geldiği dönemi izleyen dönemden itibaren, bunlarla ilgili olarak ortaya çıkan kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanması mümkün değildir.

Diğer taraftan, iktisadi kıymetin maliyetine giren montaj ve taşıma giderlerine ilişkin harcamaların yatırım indiriminden faydalanacağı tabiidir”.

G.V.K.'nın 19'uncu maddesinde yatırım indirimi konusuna giren aktif değerlerin finansmanında kullanılan krediler nedeniyle doğan kur farkları, faizler ve iktisadi kıymetin maliyetine giren montaj ve taşıma giderlerine ilişkin harcamaların yatırım indirimi istisnası müessesesi karşısındaki durumuna açıklık getirilmemiştir. 4842 sayılı Ka-

nun ile yatırım indirimi istisnası müessesesinde yapılan değişiklikleri açıklamak ve uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm bulmak amacıyla yönelik olarak çıkarılan Sirkülerde de herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bu nedenle, konu ile ilgili olarak ayrı bir düzenleme yapılana kadar, kanaatimizce ayrı bir düzenleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır, 187 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre gerekli işlemlerin yapılması mecburidir.

ii) Yurt Dışından Döviz Kredisiyle Sabit Kıymet İthal Edilmesi
Nedeniyle Ortaya Çıkan Kur Farkları

163 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca, döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlendirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmakta; aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması, mümkün bulunmaktadır.

Döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlendirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarının yatırım indirimi istisnası müessesesi karşısındaki durumu ile ilgili olarak da 187 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Teb-

liği'nde belirtilen esaslar geçerli olacaktır. Çünkü, ilgili Tebliğ kur farklarını da düzenlemektedir ve 163 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde de kur farklarından sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Aynı şekilde, yurt dışından döviz kredisıyla sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle kredi ödemelerine ilişkin faiz giderleri ile ilgili olarak da 187 seri numaralı G.V.K. Genel Tebliğine göre işlem yapılacaktır.

iii) Lehe Oluşan Kur Farklarının Durumu

334 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde¹³ yapılan açıklamalar uyarınca, lehe oluşan kur farklarının aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşölmek suretiyle amortisman tabi tutulması gerekecektir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde, seçimlik olarak hangi hak kullanılmışsa o yönetime göre işlem yapılmasına devam edilecektir.

R- Yatırım İndirimi İstisnasının Oranı
G.V.K.'nun 19'uncu maddesinin 1'inci bendi hükmüne göre, yatırım indirimi oranı %40 olarak belirlenmiştir.

S- Bölge Ve Sektör Ayrımı
Kaldırılmıştır

4842 sayılı Kanun ile yeniden ihdas edilen yatırım indirimi istisnası müessesesinde eski düzenlemeden farklı olarak yöre ve sektör ayırımına dayalı farklı yatırım indirimi oranı uygulamasına son verilmiştir. Bu itibarla finansal kiralama şirketleri ile yatırım indirimi istisnasından yararlanan diğer mükelleflerde yatırım indirimi aynı oranda yani, %40 olarak uygulanacaktır.

Ş- Yatırım İndirimi İstisnası İle İlgili Kayıtlar

Mükellefler, konumuza binaen finansal kiralama şirketleri, kayıtlarını, hesaplanan ve yararlanılan yatırım indirimi istisnası tutarlarının yıllar itibariyle takibini yapacak şekilde tutmak zorundadırlar. Türkiye'de şube açan yabancı finansal kiralama şirketleri için de bu kural geçerlidir.

III- 1 SERİ NUMARALI GELİR VERGİSİ SİRKÜLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİ İÇİN YAPILAN AÇIKLAMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1 seri numaralı Gelir Vergisi Sirkülerinin "14- Yatırım Konusu İktisadi Kıymetlerin Finansal Kiralama Yoluyla Edinilmesi" başlığı altında şu düzenleme yapılmıştır:

"Finansal Kiralama Kanununun 28 inci maddesindeki hüküm uyarınca, yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak, satın alınma halinde

¹³ 05.05.2004 tarih ve 25453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

kiracı tarafından yararlanabilecek teşviklerden yararlanacaktır. Bu durum, 4842 sayılı Kanunla söz konusu maddede yapılan değişiklik öncesi ve sonrasında geçerlidir.

Dolayısıyla 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden teşvik belgesine bağlanmış yatırımlara konu iktisadi kıymetlerin tamamının veya bir kısmının, 24.04.2003 tarihinden sonra, finansal kiralama yoluyla edinilmesi halinde, kiralayan (Finansal kiralama şirketi) bu iktisadi kıymetler ile ilgili olarak yatırım indiriminden yararlanabilecektir. Yararlanılabilecek istisna tutarı, kiracının geçici 61 inci madde kapsamında yararlanabileceği istisna tutarı olacaktır.

Kiracının teşvik belgesine bağlı yatırımları için yeni hükümlerin uygulanmasını talep etmiş olması halinde kiralayanda bu düzenlemeye göre hesaplanan tutarda istisnadan yararlanabilecektir.

Kiralayanın yatırım indirim istisnasından yararlanabilmesi kiracının durumuna göre belirlendiğinden, uygulamada kiracının yatırım indirim şartlarını ihlal edip etmediği hususu kiralayandan da önem taşımaktadır.

24.04.2003 tarihinden önce gerçekleştirilmiş finansal kiralama işlemlerinde bu işlemler için ayrı bir teşvik belgesi düzenlenmiş olduğundan finansal kiralama şirketi tercihini bağımsız olarak kullanabilecektir”.

Sirkülerde yapılan açıklamalar uyarınca, 4842 sayılı Kanun ile değişik F.K.K.’nin 28’inci maddesi hükmü uyarınca, finansal kiralama şirketleri finansal kiralama konu olan iktisadi

kıymetlerle ilgili olarak, satın alınma halinde kiracı tarafından yararlanılabilecek teşviklerden, konumuza binaen G.V.K.’nin 19’uncu maddesinde düzenlenen yatırım indirimi istisnası müessesesinden, yararlanacaktır.

Kiralayanın 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden teşvik belgesine bağlanmış yatırımlarla ilgili olarak yatırım indiriminden yararlanma şartları G.V.K.’nin geçici 61’inci maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca, sirkülerde, kiralayanın yatırım indirimi istisnasından yararlanabilmesi kiracının durumuna göre belirleneceği vurgulanmakta ve uygulamada kiracının yatırım indirimi şartlarını ihlal edip etmediği hususunun kiralayan açısından da önem taşıdığı belirtilmektedir.

IV- SONUÇ

4842 sayılı Kanun öncesinde Gelir Vergisi Kanunu’nun Ek 1-6. maddelerinde düzenlenen yatırım indirimi müessesesi G.V.K.’nin 19’uncu maddesinde yeniden ihdas edilmiştir. Yapılan düzenleme ile daha önce altı maddede düzenlenen yatırım indirimi müessesesi tek madde şeklinde ve olabildiğince sade ve toplu bir şekilde yeniden düzenlenmiştir.

4842 sayılı Kanun ile değişik G.V.K.’nin 19’uncu maddesinde daha sonra 5024 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmıştır.

4842 sayılı Kanun ile, G.V.K.’nin yatırım indirimi istisnası müessesesinde yapılan değişikliklere paralel olarak 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun 28’inci maddesinde de önemli bir değişiklik yapılmıştır.

Yatırım indirimi istisnası müessesinde 4842 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile ilgili olarak 249 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği, 1, 22 ve 23 seri numaralı Gelir Vergisi Sirküleri çıkarılmıştır.

4842 sayılı Kanun ile yatırım indirimi müessesesinde yukarıda belirttiğimiz

mevzuat hükümlerinde açıklanan çeşitli değişiklikler yapılmış olup, makalemizin yukarıdaki bölümlerinden, yapılan değişiklikler uyarınca finansal kiralama şirketlerinde yatırım indirimi istisnası müessesesinin genel esasları irdelenmiştir.